การรักษาและจัดเก็บภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

มุทิตา นครินทร์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ เพื่อศึกษาสภาพการรักษาและจัดเก็บภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเพื่อเสนอรูปแบบการรักษาและจัดเก็บภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านภาพถ่ายจากหน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัย 18 แห่ง และผู้ประเมินความพึงพอใจระบบจัดเก็บภาพถ่าย จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสำรวจการดำเนินงานภาพถ่าย และแบบประเมินความพึงพอใจในการใช้บริการระบบจัดเก็บภาพถ่าย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS PC+ คำนวณหาค่าความถี่และร้อยละ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติงาน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ของมหาวิทยาลัย จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้ตอบแบบสำรวจทุกคนมีอุปกรณ์เครื่องใช้ในงานถ่ายภาพเป็นกล้องถ่ายภาพนิ่ง อุปกรณ์อื่นๆ จะใช้งานร่วมกันหลายงาน ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ได้รับภาพถ่ายโดยการถ่ายภาพ/สำเนาเอง และจัดเก็บภาพถ่ายทุกภาพโดยไม่มีการประเมิน ครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสำรวจมีการลงทะเบียนภาพถ่าย และจัดเก็บไว้ในอัลบั้มพิเศษที่จัดทำขึ้นเอง และจัดเรียงภาพถ่ายตามวันที่ที่ได้รับภาพถ่าย ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ค้นหาภาพถ่ายโดยการเปิดดูจากอัลบั้มทีละภาพจนกว่าจะพบภาพที่ต้องการ

ระบบการจัดเก็บภาพถ่ายที่สร้างขึ้นสามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานด้านภาพถ่ายได้ในระดับหนึ่ง โดยผู้ประเมินมีความเห็นว่า โครงสร้างของระบบการจัดเก็บมีความเหมาะสมในระดับมากและรูปแบบการทำเครื่องมือสืบค้นมีความเหมาะสมในระดับมาก แต่เนื่องจากระบบจัดเก็บภาพถ่ายนี้ยังไม่ได้พัฒนาให้ใช้กับระบบคอมพิวเตอร์ ดังนั้นขั้นตอนการทำงานจึงค่อนข้างยุ่งยากซ้ำซ้อน ควรมีการปรับปรุงก่อนนำไปใช้จัดเก็บภาพถ่าย

The Organization and Collection of The King Mongkut's Institute of Technology Historical Photos.

Muthita Nakarin

In this study, the researcher's intension was to look into 2 specific objectives; 1. to study the organization and collection process of the university's historical photos. and 2. to find out the patterns and ways to collect those pictures respectively.

Fundamentally, the target population in the study was 20 officers having photos related works stationing in various departments within 18 universities. Moreover, the research tools developed were questionnaires asking about the planning of photos and the other was an evaluating the user satisfaction in term of photo collecting system services. Then, the data were analyzed and computed to calculate the frequencies and percentage. Hence, the output would be summarized as the follwing;

After searching process, it found that most of the responders stationed in the department of public relations in those 18 universities who finished bachelor's degree. All of them has photo shooting equipments such as camera and flashes for general photo taking purposes by themselves and collected them without any evaluation. Furthermore, half of the respondents have registered the taken photos and collected them in special albums arranging in according to date received. Asking how do they search for wanted photos, most of them said that they would look into the albums till found what they wanted.

Hence, the Organization and Collection of photo taking system that the respondents made would be usable in any level of usages and researcher found that the systems were applicable in high level, and the search engines were also suitable in high level. Moreover, the systems were not yet computerized which made them difficult and complicated in some degrees of usages and should be developed using technology before implementations.

การรักษาและจัดเก็บภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

มุทิตา นครินทร์ *

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาพถ่ายเข้ามาเกี่ยวพันในชีวิตประจำวันของมนุษย์มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากภาพถ่ายเป็นสื่อที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ข่าวสาร ความคิด รวมถึงความรู้สึกไปยังบุคคลอื่นๆ ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันได้แม้จะเป็นบุคคลต่างชาติต่างภาษา ดังที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าภาพหนึ่งภาพมีความหมายมากกว่าคำพูดหรือการเขียนนับพันคำ จากหลักความจริงที่กล่าวเบื้องต้นคุณประโยชน์ของภาพถ่ายที่มีต่อมนุษย์จึงมีประโยชน์มากมาย ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

ด้านการศึกษา สามารถนำภาพถ่ายมาประกอบการเรียนการสอน เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ทำให้เข้าใจในบทเรียนรวดเร็วขึ้นและจดจำเรื่องราวต่างๆ ได้แม่นยำถาวรโดยที่ภาพถ่ายสามารถเอาชนะปรากฏการณ์ทางธรรมชาติได้หลายประการ เช่น บันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต และนำมาศึกษาได้ในปัจจุบัน หรือเหตุการณ์และสถานที่ที่อยู่ห่างไกลนำมาศึกษาในชั้นเรียนได้ สามารถบันทึกสิ่งที่เคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว ซึ่งสายตาของคนเราไม่สามารถมองตามทันได้ สิ่งที่เปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวช้ามากๆ บันทึกภาพมาศึกษาทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงได้เป็นระยะ เช่น การแบ่งบานของดอกไม้ เป็นต้น สามารถบันทึกสิ่งที่มีขนาดเล็กมากๆ หรือสิ่งที่มีขนาดใหญ่โต เกินที่สายตาของคนเราจะมองเห็นได้ สิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน หรืออยู่ในที่ที่ลับสามารถบันทึกภาพนำมาศึกษารายละเอียดได้

ด้านการบันทึกเรื่องราวภาพถ่ายสามารถบันทึกเหตุการณ์ในช่วงเวลาต่างๆ เพื่อเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ถูกต้องของเหตุการณ์สำคัญๆ ซึ่งก่อนปี ค.ศ. 1839 สามารถเรียนรู้ประวัติศาสตร์ได้จากภาพเขียน ภาพวาด และการแกะสลักเท่านั้น ในระหว่างสงครามโลกปี ค.ศ. 1853 - 1856 นับเป็นเหตุการณ์แรกของสงครามที่มีการบันทึกภาพถ่ายไว้ให้คนรุ่นหลังนำมาศึกษาได้

ด้านแสดงข้อเท็จจริง ภาพถ่ายสามารถนำมาประกอบหลักฐาน และเอกสารที่สำคัญ เช่น บัตรประจำตัว ใบแสดงคุณวุฒิทางการศึกษา และใบรับรองอื่นๆ ตลอดจนนำไปเป็นหลักฐานแสดงให้เห็นข้อเท็จจริงและความถูกต้อง เช่น ใช้เป็นหลักฐานประกอบการตัดสินของศาลเกี่ยวกับอาชญากรรม การใช้แรงงานเด็กที่ผิดกฎหมาย เป็นต้น

---

* บรรณารักษ์ สำนักหอสมุด สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ด้านการสำรวจ ค้นคว้า วิจัยงานในสาขาต่างๆ เช่น สาขาวิทยาศาสตร์ การแพทย์ การอุตสาหกรรม การเกษตร การทหาร การสื่อสาร ฯลฯ จำเป็นต้องใช้กล้องในการบันทึกภาพ อาจติดตั้งกล้องกับกล้องจุลทัศน์หรืออุปกรณ์เอ็กซ์เรย์เชื่อมโยงกับระบบคอมพิวเตอร์ บันทึกภาพส่วนต่างๆ ในร่างกายมนุษย์ เพื่อการวินิจฉัยโรค หรือการใช้กล้องชนิดพิเศษบันทึกภาพพื้นผิวโลกและรายละเอียดของจักรวาลจากเครื่องบินหรือดาวเทียมเพื่อการสำรวจอวกาศ ทำแผนที่ หรือการพยากรณ์อากาศ เป็นต้น

ด้านการสื่อความหมายภาพถ่ายจะสามารถถ่ายทอดความรู้ ข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ไปยังผู้รับโดยผ่านทางสื่อมวลชนแขนงต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร หนังสือ แผ่นภาพโฆษณา สไลด์ และวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น

ด้านความเพลิดเพลิน งานถ่ายภาพจะให้ความเพลิดเพลิน ให้ประโยชน์ในทางสร้างสรรค์และจรรโลงใจ ถือเป็นงานอดิเรกแก่ผู้รักงานถ่ายภาพ และงานถ่ายภาพก็สามารถยึดเป็นงานอาชีพอิสระได้ ซึ่งอาจแยกเป็นงานถ่ายภาพแขนงต่างๆ ได้หลายแขนงเช่น ภาพข่าวกีฬา ภาพข่าวการเมือง ภาพสารคดีประกอบเรื่อง ภาพถ่ายบุคคล ภาพโฆษณา ภาพแฟชั่น ตลอดจนภาพเหตุการณ์บุคคล เช่น งานวันเกิด งานมงคลสมรส งานศพ เป็นต้น

ด้วยคุณค่าของภาพถ่ายดังกล่าวข้างต้น สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือจึงได้มีการบันทึกเหตุการณ์ ข่าวสารและข้อมูลต่างๆ ด้วยการถ่ายภาพไว้ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสถาบันจนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 40 ปี ซึ่งภาพถ่ายที่บันทึกเหตุการณ์สำคัญๆ นี้มีมากมายและกระจัดกระจายกันอยู่ ยังไม่มีผู้ใดหรือหน่วยงานใดรวบรวม จัดหมวดหมู่ บูรณะ และจัดทำคำอธิบายประวัติความเป็นมาของภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการรักษา บูรณะ และจัดเก็บภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ ของสถาบันทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ โดยมุ่งเน้นที่จะศึกษาค้นคว้ารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการดูแลรักษาและบูรณะภาพถ่ายที่สำคัญของสถาบัน เพื่อเป็นการอนุรักษ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในขณะเดียวกันก็จะต้องศึกษาหารูปแบบการจัดเก็บที่ดีและถูกต้อง ซึ่งจะทำให้ภาพถ่ายที่มีคุณค่าเหล่านั้นถูกนำมาใช้งานตามวาระและโอกาสที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย มีดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการรักษาและจัดเก็บภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อเสนอรูปแบบการรักษาและจัดเก็บภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองเพื่อศึกษาสภาพการรักษาและจัดเก็บภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเสนอรูปแบบการรักษาและจัดเก็บภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินงาน 2 ขั้นตอนคือ

1. สำรวจการดำเนินงานด้านภาพถ่ายของหน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัย
2. ออกแบบและพัฒนาระบบจัดเก็บภาพถ่าย และทดลองระบบโดยการจัดให้บริการที่ศูนย์บริภัณฑ์การศึกษาและห้องสมุด สำนักพัฒนาเทคนิคศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1. ผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยที่มีระบบการรักษาและจัดเก็บภาพถ่าย จำนวน 18 แห่ง 2. ผู้ประเมินผลระบบจัดเก็บภาพถ่ายมี จำนวนทั้งสิ้น 20 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ (1) ผู้ประเมินที่มีการทำงานเกี่ยวข้องกับภาพถ่าย จำนวน 15 คน (2) ผู้ประเมินที่ไม่มีการทำงานเกี่ยวข้องกับภาพถ่าย จำนวน 5 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากคำถามชนิดมาตราประมาณค่า จะนำมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละของปัจจัยที่สอบถามในแต่ละข้อ แจกแจงความถี่ คำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS PC+ สำหรับคำถามชนิดปลายเปิดให้ผู้ประเมินผลเสนอแนะความคิดเห็นจะนำผลไปสรุปด้วยวิธีการบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจสภาพการรักษา และจัดเก็บภาพถ่ายของหน่วยงานในมหาวิทยาลัย ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ สังกัดฝ่ายประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยคือ ร้อยละ 55.55 รองมาสังกัดฝ่ายนวัตกรรมทางการศึกษาของหน่วยงานต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัย ร้อยละ 38.89 และสังกัดหอสมุด ร้อยละ 5.55 ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาตรี คือร้อยละ 83.33 นอกนั้นมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท ร้อยละ 16.67 มีประสบการณ์ การทำงานระหว่าง 3-5 ปี และ 6-10 ปีเท่ากัน คือ ร้อยละ 44.44 ผู้ปฏิบัติงานร้อยละ 11.11 เป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงาน 11 ปีขึ้นไป ในส่วนของการดำเนินงานด้านภาพถ่าย ผู้ปฏิบัติงานที่ตอบแบบสำรวจมีอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในงานภาพถ่ายดังต่อไปนี้คือ ทุกคนมีกล้องถ่ายภาพนิ่งเป็นอุปกรณ์ใช้งาน รองลงมาคือ มีชุดไฟถ่ายภาพ ร้อยละ 66.66 ของผู้ตอบแบบสำรวจ และผู้ปฏิบัติงานร้อยละ 38.88 มีห้องมืด ล้าง อัดขยายภาพ ผู้ตอบแบบสำรวจ ร้อยละ 33.33 มีห้องสตูดิโอ

ร้อยละ 22.22 มีกล้องถ่ายภาพดิจิตอล ผู้ตอบแบบสำรวจ ร้อยละ 16.66 มีเครื่องคอมพิวเตอร์และเครื่องสแกนเนอร์ แต่ว่าอุปกรณ์ดังกล่าวนี้ใช้งานร่วมกันกับงานอื่นๆ ด้วย

ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 88.89 ได้รับภาพถ่าย โดยการถ่ายภาพ/สำเนาขึ้นเอง ผู้ตอบแบบสำรวจ ร้อยละ 11.11 ได้รับภาพถ่ายจากที่อื่น นอกจากนี้ ยังได้รับบริจาคภาพจากที่อื่นอีกด้วย ผู้ตอบแบบสำรวจร้อยละ 83.34 จัดเก็บภาพถ่ายทุกภาพที่ได้รับโดยไม่ต้องมีการประเมิน ผู้ตอบแบบสำรวจร้อยละ 11.11 จัดเก็บภาพถ่ายตามหลักเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร และผู้ตอบแบบสำรวจ ร้อยละ 5.55 จัดเก็บภาพถ่ายโดยไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ผู้ตอบแบบสำรวจร้อยละ 50 มีการลงทะเบียนภาพถ่ายโดยใช้วิธีลงทะเบียนตามวันที่ที่ถ่าย ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 77.78 จัดเก็บภาพถ่ายไว้ในอัลบั้มทั่วๆ ไปที่ได้รับมาจากร้าน ล้าง อัดขยายรูป มีผู้ตอบแบบสำรวจ ร้อยละ 22.22 จัดเก็บภาพถ่ายไว้ในอัลบั้มพิเศษที่จัดทำขึ้นเอง ผู้ตอบแบบสำรวจ ร้อยละ 55.56 จัดเรียงภาพถ่ายตามวันที่ที่ได้รับภาพถ่าย ผู้ตอบแบบสำรวจ ร้อยละ 33.33 จัดเรียงภาพถ่ายตามฟิล์ม ร้อยละ 11.11 จัดเรียงภาพถ่ายตามหมวดหมู่ที่หน่วยงานคิดระบบขึ้นเอง ผู้ตอบแบบสำรวจ ร้อยละ 50 ค้นหาภาพถ่ายโดยการดูจากอัลบั้มทีละภาพจนกว่าจะพบภาพตามที่ต้องการ ผู้ตอบแบบสำรวจ ร้อยละ 44.45 ตรวจสอบที่เลขทะเบียนก่อนแล้วค้นจากสัญญลักษณ์ที่กำหนดไว้ที่อัลบั้มอีกครึ่งหนึ่ง ผู้ตอบแบบสำรวจ ร้อยละ 5.55 ใช้เครื่องมือในการค้นหาภาพคือ บัตรบันทึกภาพ

ผู้ตอบแบบสำรวจทุกคนคือ ร้อยละ 100 ให้บริการยืมภาพถ่าย รองลงมาคือร้อยละ 94.45 ให้บริการถ่ายภาพในและนอกสถานที่ ผู้ตอบแบบสำรวจ ร้อยละ 83.34 ให้บริการสำเนาภาพตามคำขอ ผู้ตอบแบบสำรวจ ร้อยละ 77.78 ให้บริการ ล้าง อัด ขยายภาพ นอกจากนี้เป็นบริการตกแต่งภาพให้คำแนะนำในการถ่ายภาพ และซ่อมแซมอนุรักษ์ภาพด้วยน้ำยาเคมี

ผู้ตอบสำรวจมีปัญหาและอุปสรรค ในการปฏิบัติงานด้านภาพถ่ายดังต่อไปนี้คือ ผู้รับผิดชอบงานด้านภาพถ่าย ต้องทำหน้าที่หลายอย่างในเวลาเดียวกัน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ 4.70 รองลงมาคือปัญหาเรื่องความชื้นและการระบายอากาศมีค่าเฉลี่ย 4.45 และปัญหาเรื่องการควบคุมอุณหภูมิมีค่าเฉลี่ย 4.38 นอกจากนี้สภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานที่อยู่ในระดับมากมีดังนี้คือ ขาดแคลนคู่มือปฏิบัติงานค่าเฉลี่ย 4.20 ติดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีไม่ทันค่าเฉลี่ย 4.12 ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของงาน ค่าเฉลี่ย 4.10 วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอกับการใช้งาน 3.96 สถานที่ในการปฏิบัติงานไม่เหมาะกับงาน 3.80 สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานที่อยู่ในระดับปานกลางมี 2 ด้านคือ ขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถเฉพาะด้านและปัญหาเรื่องงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ โดยมีค่าเฉลี่ย 3.55 และ 3.47 ตามลำดับ

การประเมินผลความพึงพอใจที่มีต่อผลการสืบค้นระบบจัดเก็บภาพถ่ายของผู้ประเมินที่มีการทำงานเกี่ยวข้องกับภาพถ่าย โดยผู้ประเมินมีความพึงพอใจต่อระบบการสืบค้นในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.74 มีรายละเอียดของปัจจัยที่เกี่ยวกับความพึงพอใจต่อผลการสืบค้นที่ประเมินดังนี้คือ ความพึงพอใจกับระยะเวลาที่ใช้ในการสืบค้นตั้งแต่เริ่มต้นจนได้ข้อมูลที่ต้องการ ผู้ตอบแบบประเมิน

มีความพึงพอใจในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.98 ความพึงพอใจกับรูปแบบของการจัดเก็บภาพถ่ายมีรายละเอียดดังนี้ จัดเก็บในอัลบั้มโดยเฉพาะ ผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.67 ภาพถ่ายที่มีเนื้อหาเดียวกันอยู่ในอัลบั้มเดียวกัน ผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.06 ลงทะเบียนภาพถ่ายทุกภาพอย่างต่อเนื่อง ผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.13 จัดเก็บฟิล์มแยกต่างหากและมีรหัสเชื่อมโยงกับภาพถ่าย ผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.20 ความพึงพอใจกับรายการสืบค้นในบัตรดรรชนี ผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.33 ความพึงพอใจกับจำนวนภาพถ่ายที่ตรงกับความต้องการ ผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.40 ความพึงพอใจกับคุณภาพของภาพถ่ายที่สืบค้นได้จากระบบจัดเก็บ ผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.33

เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ผู้ตอบแบบประเมินที่มีการทำงานเกี่ยวข้องกับภาพถ่ายมีความพึงพอใจกับระบบจัดเก็บภาพถ่ายใน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.96 และถึงแม้ว่าจะได้รับภาพถ่ายที่ไม่ตรงกับความต้องการ ผู้ประเมินจะยังมีความพึงพอใจในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.80

การประเมินผลความพึงพอใจที่มีต่อผลการสืบค้นระบบจัดเก็บภาพถ่ายของผู้ประเมินที่ไม่มีการทำงานเกี่ยวข้องกับภาพถ่าย โดยผู้ประเมินมีความพึงพอใจในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.60 มีรายละเอียดของปัจจัยที่เกี่ยวกับความพึงพอใจต่อผลการสืบค้นที่ประเมินดังนี้คือ ความพึงพอใจกับระยะเวลาที่ใช้ในการสืบค้นตั้งแต่เริ่มต้นจนได้ข้อมูลที่ต้องการ ผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.80 ความพึงพอใจกับรูปแบบของการจัดเก็บภาพถ่ายมีรายละเอียดดังนี้ จัดเก็บในอัลบั้มโดยเฉพาะ ผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.75 ภาพถ่ายที่มีเนื้อหาเดียวกันอยู่ในอัลบั้มเดียวกัน ผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจในระดับปานกลางมาก ค่าเฉลี่ย 2.80 ลงทะเบียนภาพถ่ายทุกภาพอย่างต่อเนื่อง ผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.20 จัดเก็บฟิล์มแยกต่างหากและมีรหัสเชื่อมโยงกับภาพถ่าย ผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.50 ความพึงพอใจกับรายการสืบค้นในบัตรดรรชนี ผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.00 ความพึงพอใจกับจำนวนภาพถ่ายที่ตรงกับคามต้องการ ผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.80 ความพึงพอใจกับคุณภาพของภาพถ่ายที่สืบค้นได้จากระบบจัดเก็บ ผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจในระดับปานมาก ค่าเฉลี่ย 3.83

อภิปรายผล

จากการสำรวจสภาพการดำเนินงานด้านภาพถ่ายของมหาวิทยาลัย และการสร้างระบบจัดเก็บภาพถ่าย การทดลองให้บริการและประเมินผล สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. การดำเนินงานด้านภาพถ่ายของหน่วยงานในมหาวิทยาลัย ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า

การดำเนินงานด้านภาพถ่ายจะอยู่ในหน่วยงานด้านประชาสัมพันธ์มากที่สุด รองลงมาคือหน่วยงานนวัตกรรม นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานหอสมุดซึ่งดำเนินงานด้านเอกสารจดหมายเหตุ จะเห็นได้ว่างานด้านภาพถ่ายกระจัดกระจายอยู่ในส่วนต่างๆ ขององค์กรขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการใช้ประโยชน์จากภาพถ่าย เช่น หน่วยงานประชาสัมพันธ์ ดำเนินการด้านภาพถ่ายเพื่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หน่วยงาน หรือมหาวิทยาลัยเป็นวัตถุประสงค์หลัก ส่วนหน่วยงานนวัตกรรมดำเนินงานด้านภาพถ่าย เพื่อประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในแง่ของสื่อการเรียนการสอน ส่วนหอสมุดดำเนินงานภาพถ่ายในลักษณะจดหมายเหตุคือ ดูแลจัดเก็บเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่ามหาวิทยาลัย มีหน่วยงานที่ดำเนินการด้านภาพถ่ายทั้งสามลักษณะนี้ทุกมหาวิทยาลัย จึงทำให้เกิดความซ้ำซ้อนกันในการทำงาน ขณะที่งานบางส่วนขาดหายไปไม่มีผู้ดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานบูรณะภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ของหน่วยงาน พบว่าไม่มีหน่วยงานใดทำหน้าที่นี้ซึ่งจะมีผลทำให้ภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าเหล่านี้เสื่อมสภาพไปในที่สุด

จากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานด้านภาพถ่ายของหน่วยงานในมหาวิทยาลัยที่สอดคล้องกับการวิจัยของ ศักดา ศิริพันธุ์ (2525 : 22) คือ ปัญหาในเรื่องความชื้นและอุณหภูมิซึ่งจะมีผลกระทบโดยตรงกับภาพถ่าย เนื่องจากอุณหภูมิห้องที่เก็บรักษาภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ควรมีอุณหภูมิต่ำกว่า 20 องศาเซลเซียส และความชื้นสัมพัทธ์ 50 เปอร์เซนต์ ซึ่งสามารถแก้ไขได้โดยติดตั้งเครื่องปรับความชื้น และเครื่องกรองอากาศและก๊าซพิษไว้จะช่วยขจัดการเจริญเติบโตของเชื้อราบนภาพถ่ายและยังช่วยลดการเกิดปฏิกิริยาเคมีที่ทำให้เกิดการซีดจางของภาพได้อีกด้วย

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินผลระบบจัดเก็บภาพถ่าย มีผู้ตอบแบบประเมินรวม 20 คน แบ่งเป็นผู้ตอบแบบประเมินที่มีการทำงานเกี่ยวข้องกับภาพถ่ายจำนวน 15 คนคือร้อยละ 75 และผู้ตอบแบบประเมินที่ไม่มีการทำงานเกี่ยวข้องกับภาพถ่าย จำนวน 5 คนเท่ากับร้อยละ 25 ของผู้ตอบแบบประเมินทั้งหมด การประเมินผลระบบจัดเก็บภาพถ่ายที่สร้างขึ้นสามารถจัดเก็บภาพถ่ายและให้บริการได้ พิจารณาจากระดับความพึงพอใจที่ผู้ประเมิน ประเมินผลในปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับระยะเวลาที่ใช้ในการสืบค้น รูปแบบในการจัดเก็บภาพถ่าย เครื่องมือการสืบค้น จำนวนภาพถ่ายที่สืบค้นได้ รวมถึงคุณภาพของภาพถ่ายที่สืบค้นได้ โดยค่าเฉลี่ยของการประเมินแต่ละด้านจะต้องอยู่ในระดับตั้งแต่ 3.60 - 5.00 หรือมากถึงมากที่สุด จึงจะพิจารณาว่ามีความเหมาะสมในการใช้เพื่อเสนอเป็นระบบจัดเก็บภาพถ่ายของสถาบัน ผลที่ได้จากการตอบแบบประเมินผลของผู้ประเมินทั้งสองกลุ่มอยู่ในระดับมาก

กลุ่มผู้ประเมินที่มีการทำงานเกี่ยวข้องกับภาพถ่าย มีระดับความพึงพอใจต่อการจัดเก็บฟิล์มแยกต่างหาก และมีรหัสเชื่อมโยงกับภาพถ่ายมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.20 และมีระดับค่าเฉลี่ยต่ำสุดในปัจจัยเรื่องความพึงพอใจกับรายการสืบค้นในบัตรดรรชนีและปัจจัยเรื่องคุณภาพของภาพถ่ายที่สืบค้นได้จากระบบจัดเก็บ เมื่อพิจารณาในประเด็นต่างๆ ผู้ประเมินที่มีการทำงาน

เกี่ยวข้องกับภาพถ่ายมีความพึงพอใจต่อระบบจัดเก็บภาพถ่ายในระดับมาก กลุ่มผู้ประเมินที่ไม่มีการทำงานเกี่ยวข้องกับภาพถ่ายมีระดับความพึงพอใจต่อการลงทะเบียนภาพถ่ายทุกภาพอย่างต่อเนื่องมากที่สุด และมีระดับค่าเฉลี่ยต่ำสุดในปัจจัยเรื่องความพึงพอใจกับภาพถ่ายที่มีเนื้อหาเดียวกันอยู่ในอัลบั้มเดียวกันและปัจจัยเกี่ยวกับจำนวนของภาพถ่ายที่ตรงกับความต้องการ

ค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุดของกลุ่มผู้ประเมินที่มีการทำงานเกี่ยวข้องกับภาพถ่ายคือ การประเมินเกี่ยวกับรายการสืบค้นในบัตรดรรชนี โดยพิจารณาว่ามีความพึงพอใจปานกลาง ซึ่งเท่ากับค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่เกี่ยวกับคุณภาพของภาพถ่ายที่สืบค้นได้จากระบบจัดเก็บ แต่มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานต่างกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินในปัจจัยทั้งสองด้านนี้ จะเห็นว่ามีค่าค่อนข้างสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ประเมินมีความคิดเห็นค่อนข้างแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับความเข้าใจในเรื่องของการทำรายการในเครื่องมือสืบค้นคือ บัตรดรรชนีและการประเมินคุณภาพของภาพถ่ายตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยอื่นๆ ที่ผู้ประเมินผลมีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลางคือ รูปแบบในการจัดเก็บภาพถ่ายในแต่ละขั้นตอนคือ การจัดเก็บในอัลบั้มโดยเฉพาะการลงทะเบียนภาพถ่ายทุกภาพ การจัดเก็บฟิล์มแยกแต่ต้องทำรหัสให้เชื่อมโยงกับภาพถ่าย ผู้ประเมินอาจจะมีความคิดเห็นว่ายุ่งยาก ซับซ้อน เนื่องจากไม่คุ้นเคยกับระบบจัดเก็บสารสนเทศ โดยใช้หลักบรรณารักษศาสตร์เป็นแนวคิดพื้นฐานในการออกแบบระบบ จึงทำให้รู้สึกว่ายุ่งยากหลายขั้นตอน ซึ่งรูปแบบการจัดเก็บภาพถ่าย ในส่วนนี้มีความคิดเห็นว่าไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันทีต้องปรับปรุงค่อนข้างมากจึงจะนำไปใช้จัดเก็บภาพถ่ายเพื่อให้บริการต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. เทคโนโลยีทางด้านการจัดการข้อมูลข่าวสารก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นควรมีการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาดำเนินการด้านภาพถ่าย ซึ่งจะให้ประโยชน์ได้มากกว่าในทุกๆ ด้าน ตั้งแต่การรวบรวมจัดเก็บภาพ การค้นหาภาพ การตกแต่งภาพ การเผยแพร่ทุกๆ ขั้นตอนนี้สามารถใช้เทคโนโลยีได้ทุกรูปแบบ ในการวิจัยครั้งนี้ถ้าได้รับการพัฒนาต่อเนื่องโดยมีการปรับปรุงรูปแบบการจัดเก็บภาพถ่ายในบางส่วนก็จะนำไปสู่การจัดเก็บภาพถ่ายด้วยระบบคอมพิวเตอร์ หรือใช้เทคโนโลยีอื่นๆ ได้

2. ในการวิจัยครั้งนี้ได้สำรวจการดำเนินการด้านภาพถ่ายของมหาวิทยาลัยน้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนมหาวิทยาลัยที่มีอยู่จริงในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบว่า ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ยังมีหน่วยงานย่อยๆ ที่ดำเนินงานด้านภาพถ่ายอีกหลายหน่วยงาน ดังนั้นจึงควรมีการสำรวจอย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่ง เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานภาพถ่ายต่อไป ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจที่สุดคือ หาแนวทางในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน (Resource sharing) ทั้งในส่วนของภาพถ่ายและเทคโนโลยี รวมทั้งโครงการความร่วมมืออื่นๆ ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานด้านภาพถ่ายเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

บรรณานุกรม

ควินทร์, เบอร์นาด. "วิธีเก็บรักษาภาพถ่าย" ใน ความสุขกับการถ่ายภาพ. กรุงเทพฯ : โกดัก (ประเทศไทย), 2525.

โครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา (คพศ.) การพัฒนาระบบการจัดเก็บและบริการสื่อการเรียนการสอนของศูนย์วิชาการ. กรุงเทพฯ : อักษรไทย, 2531.

ชลธิชา สุทธนิรันดร์กุล. จดหมายเหตุฯ : การจัดและบริการ. กรุงเทพมหานคร : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล, 2527.

พัชรี พันตาวงษ์. การใช้ไมโครคอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บและค้นคืนวัสดุ จดหมายเหตุของโครงการจดหมายมหาวิทยาลัยศิลปากร. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536. (อัดสำเนา)

ศักดา ศิริพันธุ์. การศึกษาเกี่ยวกับการเก็บรักษาและบูรณะภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. รายงานการวิจัยทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช มปท. 2525.

ศักดา ศิริพันธุ์. "พิพิภัณฑ์เทคโนโลยีทางภาพในพระฐูปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา". สสท. ฉบับเทคโนโลยี. ปีที่ 18 ฉบับที่ 19 (ตุลาคม 2534) หน้า 44-50.

สมสรวง พฤติกุล. "จดหมายเหตุ" ใน เอกสารการสอนชุดวิชา สารนิเทศลักษณะพิเศษ หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2533.

สมาน เฉตระการ. การถ่ายภาพเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 22 กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, 2536

Dalrymple, Prudence W. and Jennifer A. Younger. "From Authority Control to Informed Retrieval : Framing the Expanded Domain of Subject Access" College & Research Libraries. 52 (2) : 139-149 ; March, 1991.

Hurych, Jitka. "After Bath : Scientists, Social Scientist, and Humannists in the Context of Online Searching," Journal of Academic Librarianship. 12 (3) : 158-165 ; July 1986.

Kent, Allen. Information Analysis and Retrieval. New York : Becker and Hayes, 1966. Lancaster, F.W. and Owen, Jeanne M. Information Retrieval by Computer. Indonald P. Hammer (ed.), The Information Age : Its Development, Its Impact. Meticen, N.J. : Scarecrow Press, 1976.

Rijsbergen, C.J. Van. Information Retrieval. "2nd ed. London : Butterworths, 1981.

Rouse, William B. and Sandra H. Rouse. "Human Information Seeking and Design of Information Systems," Information Processing and Management. 20 : 129-138, 1984.

Salton, Gerard and McGill, Michael J. Introduction to Modern Information Retrieval. Auckland : McGraw-Hill, 1983.

Stokes, Adriean V. Concise Encyclopedia of Information Technology. Aldershot : Gower, 1982.